

● Psy-тренди

Вибір професії до душі

Про особливості профорієнтаційної роботи

Розмову вела Анна КОЗЛОВА

Одним із найважливіших виборів, який ми робимо в житті, — це вибір майбутньої професії. Це той самий вибір, який потім впливає на все наше життя. Звісно, закінчуючи школу, складно робити такий вибір і він може залежати не тільки від самої особистості, а й від батьків. Тому ми вирішили звернутися до нашої колеги Ольги Миколаївни Лозової, завідувачки кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка, яка розповіла про особливості проведення профорієнтаційної роботи на прикладі власного досвіду.

● **Пані Ольго, працюючи в університеті, ви часто стикаєтеся з тим, що студенти зробили неправильний вибір?**

● За 11 років роботи в університеті я рідко стикалася з тим, що студенти робили неправильний професійний вибір. Звісно, як і всюди, такі ситуації трапляються, але все-таки психологія є в нашому житті і це досить цікава професія.

Хто на перших курсах мав сумніви щодо свого вибору, урешті-решт, робив висновки

для себе. Значно частіше ми спостерігаємо кризи професійного становлення.

● **Що таке кризи професійного становлення?**

● Перша така криза припадає на перший рік навчання — він є роком адаптації до студентського життя, до вимог університету, до нової соціальної ролі.

Другий кризовий період припадає на третій рік навчання (так звана «криза третьокурс-

Зображення: facebook.com

ника»), коли студент вже адаптувався до своєї ролі, проте його починають опосідати перші сумніви в тому, чи правильно він вибрав свій ЗВО, чи правильно він обрав професію. Де-хто відчуває скепсис до рідної «альмаматер» або скепсис до професії, у якій він планує працювати. Таку кризу більшість студентів переносить нормально і виходить з неї більш адаптованими людьми.

Третя студентська професійна криза припадає на останній рік навчання, зазвичай на п'ятий або шостий рік навчання в магістратурі. Ця криза легша, менш помітна, ніж «криза третьокурсника», і полягає вона насамперед у тому, що студенти стикаються з дуже швидким виходом на ринок праці, який вони не дуже знають і трошечки побоюються.

З іншого боку, більшість студентів вже працювала або за спеціальністю, або не за спеціальністю. Певний досвід у них є, і вони можуть порівнювати роботу за спеціальністю та роботу не за спеціальністю за певними об'єктивними й суб'єктивними критеріями. Великий професійний світ трошки лякає випускника закладу вищої освіти.

Проте є й такі студенти, які не можуть опанувати навчальний план, не можуть організуватися і вчасно приходити на заняття, виконувати завдання, писати курсові та випускні роботи. Вони можуть бути розчаровані не в професії, а в собі, проте за певними законами психіки переносять провину із себе на зовнішні фактори.

● У чому полягає психологія вибору?

● Вибір будь-якого феномену, зокрема такого серйозного, як майбутня професія, надзвичайно відповідальна річ.

У п'ятнадцять, шістнадцять, сімнадцять років, вступаючи до закладу вищої освіти, юна людина має досить обмежений життєвий досвід, тому може зробити неправильний

вибір, таке трапляється. Сучасні суспільні умови пропонують абітурієнту різні форми вступу до закладу вищої освіти й вибору професії, проте будь-який вибір — це завжди крок назустріч одній із багатьох можливостей, і це означає, що, навіть зробивши вибір і, можливо, правильний, людина відмовляється від декількох альтернатив.

Тому після здійснення такого вчинку, як вибір професії, у деяких абітурентів і студентів може залишитися відчуття того, що, можливо, відкинуті варіанти, могли б бути кращими.

● На вашу думку, чи якісно в Україні проводять профорієнтаційні заходи?

● Безумовно, орієнтація у світі професій надзвичайно важлива для молодої людини, яка стоїть на порозі вибору свого майбутнього. Перше, що наша кафедра практичної психології робить в цьому напрямі, — це те, що ми навчаємо своїх студентів цій діяльності.

Профорієнтаційна діяльність — одна із форм роботи практичного психолога. Наша дисципліна так і називається «Основи профорієнтаційної діяльності». Вона дає студентам основи організації та проведення цієї роботи. Ми вчимо розуміти проблеми самовизначення, особливо в умовах ринкової економіки.

● Як психолог може організувати профорієнтаційну роботу?

● Перше, це треба ознайомитися з конкретними тестами, науково-методичними інструментами, які рекомендують використовувати під час проведення профорієнтаційної роботи; організувати планування та проводити психодіагностичне обстеження в профорієнтаційній роботі, з'ясувати, які є профорієнтаційні програми, здійснити управління діяльністю спеціалістів у профорієнтації та багато інших завдань

● Psy-тренди

Ольга Миколаївна Лозова, завідувачка кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка. Має науковий і педагогічний стаж 36 років. На посаді завідувачки кафедри — 11 років.

стоїть перед психологом освітнього закладу.

Друге, це треба володіти поняттями як-от: професія, професіографія, професійна придатність, професійна освіта, професійне виховання, професійна консультація, професійний підбір, професійна підготовка тощо.

Звісно, що психолог має володіти базовими психодіагностичними методами, а саме: диференційно-діагностичним опитувальником Клімова, методикою самооцінки схильності до різних типів професійної діяльності, картою інтересів, методикою діагностики професійної спрямованості, опитувальником для визначення професійної готовності тощо.

● **Чи беруть участь ваші викладачі в профорієнтаційній роботі?**

● Наша кафедра не тільки навчає майбутніх фахівців бути вправними профорієнтаторами, ми й самі займаємося цією важливою роботою, тому що щороку в Київський університет імені Бориса Грінченка абітурієнти подають величезну кількість заяв на вступ. Університет останні роки тримає перші місця саме за кількістю поданих заяв абітурієнтів на різні спеціальності.

Як зорієнтувати юну людину в цьому величезному різноманітті професій, як показати, як зацікавити, а, можливо, навпаки, уберегти від хибного кроку у виборі професії? Тому ми беремо активну участь у прийнятті абітурієнтами такого важливого рішення.

● **Чи берете ви участь у проєктах профорієнтаційного спрямування?**

● В університеті імені Бориса Грінченка вже багато років запроваджено соціально зорієнтований проєкт, який має назву «З Києвом, і для Києва», за яким наша кафедра проводить низку заходів для молоді, й учнів, які обирають професію. Так, уже традиційною стала робота психологічного консультаційного пункту, який має назву «Психологія в долонях», у межах зазначеного соціального проєкту.

Викладачі кафедри разом зі студентами виходять у простір міста Києва з нашою корпоративною символікою.

Ми встановлюємо невеличкий намет, у якому в досить затишних умовах можна поговорити з киянами, у місцях, де вони полюбують відпочивати, зазвичай це

Зображення: facebook.com

буває у вихідні дні, у теплу ясну погоду. Тут вони можуть побачити діяльність практичного психолога, так би мовити, з близької відстані.

У нашому кафедральному наметі, наприклад, молода мама може отримати експрес-консультування щодо психологічного, психічного розвитку її дитини, а старшокласник — профорієнтаційну консультацію. Тут ми проводимо психологічне експрес-консультування, практикуємо артпсиходіагностику і, звичайно, працює дитяча ігротека.

Ми часто виходимо на ті заходи, на яких можна побачити наших майбутніх студентів. Наприклад, щороку відбувається профорієнтаційний захід «Ярмарок кар'єри».

Уже кілька років поспіль на цьому ярмарку ми проводимо зустрічі з учнями 10—11-х класів, розповідаємо про роботу психолога. Наші викладачі часто разом зі студентами відвідують конкретні школи міста Києва та Київської області.

Учні під час цих заходів цікавляться специфікою діяльності практичного психолога, перспективами роботи в цій галузі, особливостями навчання майбутніх практичних психологів.

Також ми ознайомлюємо їх із психологічними послугами, які надає наш Діагностично-консультативний центр практичної психології. Це окрема кімната в межах Інституту людини (так називають наш факультет), де ми проводи-

мо всі практичні заняття, де студенти можуть реально побачити модель діяльності практичного психолога.

● **Як ви налаштовуєте своїх студентів-психологів до того, щоб вони залишилися в професії?**

● Ми досить часто запрошуємо відомих, досвідчених і молодих практичних психологів до нас. Щороку в нас відбувається свято «Тиждень кафедри практичної психології», де ми намагаємося показати нашим студентам моделі успіху практичного психолога в особі наших колишніх випускників або випускників інших закладів вищої освіти, які знайшли себе в професії практичного психолога, консультанта.

Часто наші гості особисто очолюють центри надання психологічної допомоги, працюють у державних, недержавних організаціях, мають посади ейчар, коуч, психотренер тощо.

Ми пропонуємо тренінги, майстер-класи, практичні заняття з таких тем: як правильно ставити цілі, щоб їх досягати, розвиток відданості персоналу до організації, прокрастинація — як не відкладати справи на потім, психологія злочинної діяльності, робота з фобіями та нічними кошмарами, як подолати нерішучість і сором'язливість у міжособистісному спілкуванні, норми психосексуального розвитку дитини тощо, які розкривають перед нашими студентами гості, успішні практичні психологи.

Професійне виховання — цілеспрямований, спеціально організований процес, що сприяє формуванню особистості фахівця, розвитку його професійних якостей, потреби в продуктивній праці, поваги до людей праці, професійної етики, комунікативності, мобільності, здатності працювати в команді, особистої ерудиції, здорової амбітності, професійної компетентності, культури праці, відповідальності, почуття власної гідності, творчої професійної спрямованості, підприємливості й самодостатності.

● Psy-тренди

Тобто так ми показуємо студентам, що робота практичних психологів різнобічна, і кожний може обрати собі певний напрям. По суті, профорієнтаційну роботу не завершують у стінах школи.

● Розкажіть про власний досвід профорієнтаційного маршруту?

● Один із таких маршрутів проліг у Броварських загальноосвітніх закладах. Старший викладач кафедри практичної психології Оксана Анатоліївна Краєва разом зі студентами другого курсу Данилом Елькановим, Олексієм Кириченком пройшли такий профорієнтаційний маршрут школами міста Броварів.

Спочатку цікава зустріч у дуже дружній атмосфері відбулася в одній зі шкіл, де майбутні випускники зацікавилися й нашою візуальною продукцією у вигляді буклетів, які інформують про напрями підготовки, за якими готують студентів в Інституті людини, і конкретні спеціальності: «практична психологія» та «консультаційна психологія».

Наступним місцем для профорієнтаційного ознайомлення учнів стала сусідня школа, і ця зустріч охопила три одинадцятих класи різного профілю — класи економічного, математичного та гуманітарного профілів, де також ця бесіда й зустріч пройшли дуже жваво. І на останок наші делегати прийшли в сусідню школу з двома класами випускників, які теж виявили непідробний інтерес до вступу в Київський університет імені Бориса Грінченка. Такі рейди приносять свою користь.

● Як можна висвітлювати заклади освіти, куди можуть вступати абітурієнти?

● Важливу вагу в профорієнтаційній роботі мають рекламні носії. Наприклад, на нашій кафедрі практичної психології є свій рекламний банер. Ми регулярно виготовляємо листівки, брошури, буклети, з яких вступники можуть дізнатися про дві освітні програми за якими ми готуємо студентів: «практична психологія» та «консультаційна психологія».

Особливо важливо перші роки навчання рекламувати нові освітні програми й спеціалізації.

Отже, учні можуть дізнатися про функції консультаційного психолога, про те, у яких вузьких галузях психології вони можуть працювати. Це дитячий кризовий психолог, консультант у центрах психологічної допомоги, консультант служби телефону довіри, фахівець із психологічної реабілітації, інструктор із психологічної адаптації дітей та дорослих, і серед іншого, також психолог із профорієнтації та профвідбору, корпоративний психолог, спеціаліст із розвитку персоналу, конфліктолог, коуч тощо.

Про наші освітні програми можна також дізнатися із сайту Київського університету імені Бориса Грінченка. Тут, на сторінці Інституту людини, є окрема сторінка кафедри, зайшовши на яку абітурієнт може побачити всіх викладачів кафедри, ознайомитися з навчально-методичним напрямом роботи кафедри, науковою роботою, діяльністю наукових гуртків, із тим, як і де проходить практика наших студентів, а також з усіма анонсами подій.

Навіть із цієї сторінки, «Анонси подій», вступник може дізнатися: про різні форми студентського життя, активну студентську академічну мобільність, проходження нашими студентами семестрового навчання в закордонних університетах, відкриття гуртожитку, який розташований просто на території одного з корпусів університету, навчання наших студентів за практико-

Професіографія — технологія вивчення вимог, які висуває професія до особистісних рис і психофізичних можливостей людини.

орієнтованими програмами, які передбачають, зокрема, що на бакалавраті останній рік підготовки є практичною підготовкою.

Надзвичайно інформативним є також сайт університету, де на сторінці, адресованій вступникам, абітурієнт може побачити контакти приймальної комісії, правила прийому, різні нормативні документи, інформацію про дні «Відкритих дверей», про вартість навчання, а також програми співбесід, фахових випробувань, творчих конкурсів за різними напрямками та рівнями підготовки.

Кафедра має також свої сторінки в різних соціальних мережах. Так, на фейсбук ви можете побачити, які книжки рекомендують практичні психологи, цікавинки психодіагностичної діяльності психолога, ознайомитися з матеріалами наших майстер-класів і навіть прочитати найцікавіші студентські роботи.

● **Щоб ви хотіли побажати нашим колегам?**

● Хочу завершити свою розповідь короткою цитатою з письмової роботи однієї нашої студентки, написаної з дисципліни з промовистою назвою «Психологія успіху».

Студентка пише: «Одного разу я знайшла прислів'я, автор якого, на жаль, мені невідомий, але не погодитися з його словами я не можу: «Якщо людина хоче бути щасливою на місяць, їй треба закохатися, якщо на рік — одружитися, а якщо на все життя — знайти роботу до душі»».

Щоденну роботу викладачів кафедри практичної психології спрямовано на те, щоб наші студенти та наші майбутні студенти зробили свій професійний вибір правильно, пройшли свій студентський нелегкий шлях гідно, отримали конкурентоздатний диплом, знайшли роботу до душі та були щасливі все своє життя, чого і всім бажаю!

Види професіограм

● **Інформаційна професіографія —**

спрямована на забезпечення проф-орієнтаційної роботи, охоплює всі названі характеристики, але подає їх узагальнено, коротко, описово.

● **Корекційна професіографія —**

спрямована на підвищення безпеки професійної праці, детально й аналітично описує тільки ті характеристики, які є основними джерелами загрозової поведінки людини в цій сфері.

● **Діагностична професіографія —**

забезпечує організацію професійної психодіагностики, зорієнтована на вивчення технічних, правових, технологічних, психологічних, психофізіологічних і соціально-психологічних характеристик праці тільки на тих етапах роботи, від яких більшою мірою залежить кінцевий результат.

● **Формувальна професіографія —**

використовують під час професійного навчання, вона охоплює соціально-економічні, історичні, правові характеристики професії в загальних рисах, з детальним аналітичним опрацюванням технічних і технологічних сторінок конкретної професійної діяльності.